ДО ЮВІЛЕЇВ

УДК 55:929

DOI: <http://doi.org/10.17721/1728-2713.87.15>

М. Шаталов, д-р геол. наук, пров. наук. співроб.,

E-mail: shatalov@casre.kiev.ua,

Державна установа "Науковий центр аерокосмічних досліджень Землі

Інституту геологічних наук Національної академії наук України",

вул. О. Гончара, 55-Б, Київ, 03054, Україна

**НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕРШОГО ДЕКАНА
ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ
КИЇВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ПРОФЕСОРА В.І. КРОКОСА. ДО 130-РІЧЧЯ ВІД ДНЯ НАРОДЖЕННЯ**

(Представлено членом редакційної колегії д-ром геол. наук, проф. В.А. Михайловим)

Присвячено науково-педагогічній діяльності видатного українського геолога, геоморфолога, ґрунтознавця, палеонтолога, зоолога, стратиграфа, гідрогеолога, першого декана геолого-географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка Володимира Івановича Крокоса (1889–1936). Відображено основні етапи життя та науково-освітньої роботи вченого в Одесі та Києві.

Ключові слова: В.І. Крокос, перший декан, геолог, геоморфолог, ґрунтознавець, палеонтолог, зоолог, стратиграф.

Володимир Іванович Крокос – людина-енциклопедист, один з найвидатніших учених України ХХ ст. У видатній плеяді дослідників четвертинних відкладів держави, таких як К.М. Феофілактів, П.А. Армашевський, Г.Н. Висоцький, П.А. Тутковський, В.В. Різниченко, Н.А. Димо, Б.Б. Полинов, О.Г. Набоких, В.Г. Бондарчук, П.К. Заморій, І.Г. Підолічко, одне з чільних місць належить В.І. Крокосу. Його фундаментальним внеском до світового поступу геологічної науки є розробки з питань теоретичної геології, регіональної геології, палеонтології, палеонтології ссавців, геології антропогенних відкладів, геоморфології, ґрунтознавства, вивчення стратиграфії четвертинних відкладів та решти фауни хребетних півдня України. Він удосконалив методику вивчення лесів і розробив схему їх стратиграфічного розчленування, успішно впровадив ідею використання явищ динамічної геології для вирішення питань генетичного ґрунтознавства, запропонував власну гіпотезу щодо походження четвертинних відкладів, розташованих на теренах України, Молдови, Росії. Проводив гідрогеологічні дослідження та вивчав ґрунти півдня України. Наукові розробки В.І. Крокоса вражають, його методологію вивчення покладено в основу сучасного розчленування і кореляції четвертинних утворень. Вперше закономірність поширення лесового покриву території України він обґрунтовує геоморфологічними особливостями місцевості та регіону в цілому. Запропонований ним палеопедологічний метод вивчення викопних ґрунтів вперше дозволив йому стратиграфічно розчленувати лесову товщу України на окремі "яруси" або горизонти. Окрім того, похованим

ґрунтам він надавав такого ж значення, як і керівним викопним решткам організмів.

Життєвий, творчий та науково-педагогічний шлях професора В.І. Крокоса можна поділити на два періоди: перший – одеський період навчання, становлення особистості та науковця, та другий – київський період розвитку його науково-педагогічної діяльності.

Народився Володимир Іванович у м. Одеса 26 червня 1889 р. у сім'ї священика. У м. Одеса пройшли його дитячі та студентські роки, тут він розпочав і свою науково-педагогічну діяльність. Після закінчення початкової школи вступив до гімназії. Він захоплювався природничими науками, багато читав, відзначався працелюбством. У 1907 р. закінчив Рішельєвську гімназію зі срібною медаллю та вступив на природниче відділення фізико-математичного факультету Новоросійського університету м. Одеси. Юнаку поталанило – місто Одеса на початку ХХ ст. процвітало, а в наукових закладах та в університеті був зосереджений значний науковий потенціал. У той час у Новоросійському університеті працювали такі відомі професори, як В.Д. Ласкарев, О.Г. Набоких, І.П. Хоменко, А.К. Алексєєв, А.М. Криштофович, М.О. Григорович-Березовський. Заклад пишався цим блискучим професорсько-викладацьким складом. Тоді в університеті особливо успішно розвивалися два наукових напрями: ґрунтознавство і стратиграфія неогенових відкладів. Багато уваги також приділялось палеонтології. Це було зумовлено численними знаходженнями решток хребетних у міоценових відкладах Причорномор'я. Тому в Одесі виникла своя школа палеонтологів. Безумовно, захоплюючі лекції університетських професорів стимулювали розвиток самостійного наукового мислення, виховували любов до наукових досліджень. Ще у студентські роки Володимир Іванович розпочав свої наукові дослідження під керівництвом відомого професора Новоросійського університету В.Д. Ласкарева на території Бессарабії та Поділля, а потім і в районі Тилігульських лиманів. Результати цих польових експедиційних робіт пізніше (у 1914 р.) увійшли в одну з перших наукових праць молодого вченого "Геологічні спостереження в басейні Тилігулу". Потім, з 1911 р. студент В.І. Крокос бере активну участь в експедиційних дослідженнях ґрунтів і геологічної будови України, які у той час проводив проф. Набоких О.Г. у межах південної, західної та східної частини України. Від вчителя він опанував різні методики вивчення ґрунтів четвертинної серії.

У 1912 р. Володимир Іванович успішно закінчив природниче відділення фізико-математичного факультету

Новоросійського університету з дипломом I ступеня. Відразу ж по закінченні університету він отримав посаду позаштатного лаборанта Геологічного кабінету на кафедрі геології. Протягом трьох років брав активну участь в експедиційних дослідженнях ґрунтів, а в перервах між цими роботами працював викладачем фізики, природознавства і географії в гімназії міста Одеса. У 1913–1915 рр. В.І. Крокос керував палеонтологічними розкопками біля селища Тудорово в Бессарабії та брав участь в експедиції з гідрологічного дослідження Херсонщини.

У 1914 р. В.І. Крокоса обирають на посаду молодшого асистента Геологічного кабінету Новоросійського університету і з цього часу він займається науковою працею і проводить практичні заняття зі студентами. Робота в польових експедиціях дуже захоплювала молодого ученого, тому він багато часу мандрував, опановуючи різні методики вивчення ґрунтів четвертинної серії, а потім ретельно аналізував отримані геологічні матеріали. Володимир Іванович так характеризував польові роботи: *"Яка гарна і здорова праця на чистому степовому повітрі, який бадьорий і підвищений настрій від усвідомлення, що ти провадиш роботу великої наукової цінності. Як скоро летять години, дні, тижні... А праця була не легка, вставали зі сходом сонця, а закінчували з заходом його"*. У 1914 р. у басейні р. Кучурган (Одеська обл.) він вивчав середньопліоценові пісько-глинисті поклади з характерним горизонтом, так званого кучурганського пісковику, до складу якого входить характерна галька – яшма, кварц тощо.

У 1915 р. Володимир Іванович керував палеонтологічними розкопками поблизу селища Гребінники Тираспольського р-ну на Херсонщині; також упродовж 1915–1917 рр. не припиняв читати прилюдні лекції з геології України.

Пізніше він згадував: *"Протягом 1913–1917 рр. я брав участь в ґрунтознавчих експедиціях О.І. Набоких, як науковий співробітник та для вивчення материнських ґрунтового порід закладав на різних елементах рельєфу шурфи та свердловини. Я цілком усвідомив величезне значення цієї методи в справі вивчення четвертинних покладів і переді мною стало завдання запровадити її при суто геологічних роботах. Це я вперше зробив у 1914 році при гідрогеологічному дослідженні Тираспольського повіту коло Херсонської губернії"*. У результаті цих дослідів вийшли друком дві праці В.І. Крокоса: *"Маршрутний список почвенных образцов, взятых в 1913 г. в Изюмском уезде"* та *"Маршрутний список поверхностных образцов почв, собранных летом 1914 года в Тираспольском уезде Херсонской области"*.

У 1917 р. В.І. Крокоса було призначено на посаду старшого асистента Геологічного кабінету Новоросійського університету. У 1917–1920 рр. Володимир Іванович за сумісництвом викладав природознавство в Одеському народному університеті, на Робфаці та у червоноармійських клубах. Проводив геологічні дослідження територій одеських лиманів, як геолог брав активну участь у розкопках стоянки прадавньої людини біля с. Усатово.

У січні 1922 р. після зразкових факультетських лекцій В.І. Крокос одержав доручення від Новоросійського університету викладати доцентський курс *"Четвертинні поклади України"*. Так глибокі теоретичні знання і практичний досвід прискорили підвищення молодого науковця по службових сходах в університеті м. Одеса. Науково-освітня та дослідницька діяльність Володимира Івановича в 1922–1923 рр. вражає своєю насиченістю та різноплановістю: він викладав такі курси, як мінералогія, геологія, ґрунтознавство, корисні копалини, теорія неорганічної еволюції. За дорученням Головного курортного управління він продовжував працювати в експедиціях з геологічних досліджень району Слов'янських мінераль-

них вод; за дорученням Секції ґрунтознавства сільсько-господарського наукового комітету досліджував ґрунти на материнських породах України.

У квітні 1923 р. В.І. Крокос брав участь у I Всеукраїнському з'їзді ґрунтознавців у Києві, на якому було представлено дві його доповіді: *"Почво-грунты Одесской и Николаевской губерний"* (з картографування ґрунтів) та *"О лессах Харьковской губернии"* (з ґрунтово-геологічних питань).

У 1923 р. на ім'я ученого надійшло запрошення взяти участь у 4-й Міжнародній ґрунтознавчій конференції, яка намічалася на травень 1924 р. у Римі. Секція ґрунтознавства Сільськогосподарського комітету України була представлена двома доповідачами: проф. Маховим Г.Г. та проф. Крокосом В.І. Доповіді були надіслані на Конференцію двома мовами: українською та французькою. Тема доповіді В.І. Крокоса: *"Лес і фосильні ґрунти південно-західної України"*.

У заяві, адресованій завідувачу дослідними кафедрами м. Одеса, В.І. Крокос детально обґрунтував необхідність його відрядження на цей міжнародний форум: *"Росія і Україна справедливо гордяться тим, що сучасне наукове ґрунтознавство виникло на їх неосяжних рівнинах. Видатні праці Докучаєва, Сибірцева і їх учнів заслужено користуються почесною світовою славою. Наші західні сусіди і північні американці з великою зацікавленістю слідували за розвитком ґрунтознавства у нашій країні. Починаючи з 1912 р., українська територія потрапила під майже суцільне ґрунтове обстеження. У Харківській, Херсонській і Подільській губерніях працює ґрунтознавча експедиція талановитого вченого О.Г. Набоких, у Київській губернії провадить роботу експедиція Флорова і Махова, в Чернігівській – Ділю, у Волинській – Левченко... У період 1912–1919 рр. я брав участь у вивченні ґрунтів України в експедиціях Набоких і частково Флорова і Махова. У зазначений час мною опубліковано 9 праць, які стосуються ґрунтів різних областей України, а також склав 3-верстові ґрунтові карти Изюмського і Куп'янського повітів Харківської губернії і Тираспольського повіту Одеської губернії. З 1923 р. я беру участь в дослідженні ґрунтового покриву Дослідних Полів України... На конференцію прибудуть представники всього світу. І хочеться мені, з одного боку, дізнатись, що було зроблено за останнє десятиліття іноземними ґрунтознавцями, а з другого боку – розповісти їм про наші досягнення".* На жаль, тяжкі економічні умови, які переживала країна, не дозволили здійснитися цьому відрядженню вченого в Рим.

У 1923–1926 рр. в Інституті народної освіти м. Одеса Володимир Іванович читав курс *"Теорія неорганічної еволюції"*, у грудні-січні 1924–1925 рр. брав участь у з'їзді у справі дослідження продуктивних сил та народного господарства України в Харкові. Навесні 1925 р. він проводив гідрогеологічні дослідження околиць Одеси, а в травні 1925 р. брав участь у I Всеукраїнському з'їзді радіологів в Одесі. У цей же час вийшла його праця з дослідження радіоактивності ґрунтів території України. Проблемою радіоактивних властивостей ґрунтів і лісів, що їх підстиляють, В.І. Крокос займався ще у 1924 р. разом з Є.С. Бурксером, на основі спостережень вони з'ясували, що концентрація радіоактивних речовин більша в ґрунті, ніж у материнській породі.

У 1925 р. в Одеському сільськогосподарському інституті В.І. Крокоса перевели на посаду професора мінералогії та геології, у той же час він продовжував викладати ґрунтознавство, мінералогію та геологію в Одеському меліоративному та землеустрійному технікумі.

У 1926 р. В.І. Крокоса обрали завідувачем кафедри геології та ґрунтознавства Одеського сільськогосподарського інституту. Цю кафедру організував і очолював до

виходу на пенсію його вчитель О.Г. Набоких, який був учнем і послідовником видатного ґрунтознавця В.В. Докучаєва. У 1925–1926 рр. Володимир Іванович керував експедицією з дослідження Олешківських пісків та ґрунтів та підґрунтя Донбасу, проводив дослідження материнських порід та підґрунтя в межах Полтавщини та Київщини, а також гідрогеологічні дослідження в Низово-Дніпрянському районі. Дослідження Г.Г. Махова та В.І. Крокоса в 1925 р. виявили, що Донбас, який вважався безлесовим районом, вкритий ярусною лесовою серією.

У січні 1926 р. В.І. Крокос брав участь у V Всесоюзному з'їзді ґрунтознавців у Москві. Основною метою з'їзду було обговорення досягнень у галузі дослідження ґрунтового покриву СРСР, складання єдиного узгодженого плану подальшого дослідження ґрунтів, інвентаризації їх продуктивних сил, використання даних результатів для потреб сільського господарства та розгляд питання участі радянської делегації у проведенні Першого Міжнародного конгресу ґрунтознавців у США в 1927 р.

У тому ж році, у жовтні, В.І. Крокос відвідав II Всесоюзний з'їзд геологів у Києві. З'їзд пройшов під головуванням першого президента Академії наук України, академіка В.І. Вернадського, який вперше після багатьох років приїхав до Києва. На з'їзді було продемонстровано можливості наукової школи геологів Українського геологічного комітету, сформованого В.І. Лучицьким і Б.Л. Личковим. Цикл доповідей на з'їзді присвячувався фізико-географічним відкладанням лесу Європейської частини СРСР і стратиграфії четвертинних відкладів. Володимир Іванович відзначив: *"на II Всесоюзному з'їзді геологів у Києві в 1926 р. я доводив потребу застосування методи шурфів та свердловин при геологічних дослідках"*.

У 1927 р. вийшла з друку монографічна робота В.І. Крокоса *"Матеріали до характеристики четвертинних покладів східної та південної України"*. Після виходу цієї праці Володимир Іванович захищає її як докторську дисертацію. У монографії було наведено значну кількість розрізів для різних ландшафтно-геоморфологічних районів України. На їх підставі він виділив такі генетичні типи відкладів: лес і його варіанти, морену і пов'язані з нею флювіогляціальні і алювіальні відклади, дюнні піски і лиманно-морські черепашники. Утворення лесу В.І. Крокос пов'язує з льодовиковою епохою, а викопні ґрунти з міжльодовиковими. При цьому він вважав, що лес утворився в льодовикові епохи в умовах сухого степу, а викопні ґрунти – в умовах вологого степу. Викопним ґрунтам Володимир Іванович надав стратиграфічного значення, а також вказував, що вони *"змальовують нам ті кліматичні обставини міжльодовикової доби, за якої вони сформувалися, це є продукт певного комплексу фізико-географічних умов"*. Щодо червоно-бурих глин, то, на думку ученого, вони утворилися за рахунок звітрювання неогенових відкладів в умовах особливого клімату. Він розрізняє два типи червоно-бурих глин. Глини першого типу утворилися в пізньому пліоцені, вони залягають на куюльницьких відкладах, а другі могли відкладатись і на початку четвертинного періоду. У питанні стратиграфії четвертинної товщі В.І. Крокос надав ярусам місцеві назви, наприклад: сульський, тилігульський, орільський, дніпровський, бузький.

Прилюдний захист докторської дисертації В.І. Крокоса відбувся 16 квітня 1927 р. Офіційними опонентами на захисті були найбільш досвідчені фахівці з четвертинної геології: акад. Тутковський П.А., акад. Різнченко В.В. і проф. Личков Б.Л. У рецензії на наукову роботу П.А. Тутковський писав: *"Серед наукових творів, що виходили з друку за останнє десятиліття на Україні, дуже мало є таких, що могли б бути порівняні з твором В.І. Крокоса щодо багатства на новий фактичний матеріал, здобутий самим автором шляхом власних дослідів, так і щодо важливості та новизни наукових"*

висновків. Праця автора являє собою значне придбання для науки... Дуже великий, самостійно здобутий матеріал та надзвичайно цікаві, оригінальні, почасти справедливі, лише почасти помилкові висновки. Цією працею (й чисельними попередніми працями) автор доводить свою велику ерудицію, свою здібність до великої продуктивної праці в полі та висловлює цілком нові, цікаві, оригінальні думки. Все це дає підставу визнати розглянуту працю В.І. Крокоса як гарну докторську дисертацію та визнати автора гідним докторського ступеня".

Академік В.В. Різнченко у своїх "Критичних зауваженнях до дисертації проф. В.І. Крокоса" назвав її *"поважною книгою"*, і відзначив, що *"проф. В.І. Крокос зібрав міцний фактичний матеріал, що є цінним внеском у науку про українські леси і взагалі"*. А також оцінив внесок В.І. Крокоса до бібліографії четвертинних покладів України, яка стане важливою підмогою для майбутніх дослідників.

Після успішного захисту докторської дисертації академік П.А. Тутковський запросив Володимира Івановича працювати до Києва. Він прийняв пропозицію і разом з дружиною Валентиною Іванівною у 1927 р. переїжджає до Києва, де розпочинається вже наступний етап його життя та творчості, який тривав до самої смерті. В Українському науково-дослідному геологічному інституті АН УРСР В.І. Крокос очолив новостворений сектор палеонтології та стратиграфії, а пізніше – відділ четвертинної геології. Так розпочалась наукова кар'єра молодого одеського вченого у місті Києві, в системі Академії наук, поруч з видатною особистістю свого часу – П.А. Тутковським. Академік Павло Аполлонович Тутковський відзначив Володимира Івановича Крокоса, як спроможного досягнути високих наукових результатів і не помилився. На природничому відділенні Київського державного університету (тоді Київського інституту народної освіти), В.І. Крокос працював з 1927 р. на посаді професора кафедри геології та палеонтології, а згодом (1932–1936 рр.) став першим деканом геолого-географічного факультету та завідувачем кафедри геології і палеонтології (1933 р.). Крім того, у період 1927–1936 рр. він обіймав посаду заступника по науково-технічній частині в Українському геологорозвідувальному управлінні та працював в інших геологічних установах. З приводу цього, В.І. Крокос особисто написав: *"У 1928 році Український Геологічний Комітет доручив мені сформувати спеціальну партію для дослідження четвертинної серії, за час робіт якої я широко вжив цю методику для вивчення стратиграфії окремих геоморфологічних елементів. З моєї ініціативи знімальні партії Українського Геологорозвідувального Тресту, починаючи з 1929 р., стали застосовувати для дослідження четвертинної поволок шурфи та свердловини"*. Тобто В.І. Крокос був одним із організаторів в УРСР геологічної 3-верстової зйомки четвертинних відкладів із застосуванням передової методики їх досліджень. Під час проведення зйомки він безпосередньо знімав два аркуші в Миргород-Зіньківському районі України. Володимир Іванович також заохочував до цієї зйомки своїх студентів. Наприклад, під його керівництвом четвертинні поклади північно-східної частини Азовського моря вивчав майбутній академік В.Г. Бондарчук.

Київський період діяльності В.І. Крокоса вважається найбільш продуктивним. Багато сил і знань він віддавав науковій і педагогічній роботі. У цей період він також приділяв багато уваги палеонтологічним дослідженням, любов до яких з'явилась ще у студентські роки завдяки його учителю – відомому професору Новоросійського університету Володимиру Дмитровичу Ласкареву. У затишку наукових кабінетів м. Києва Володимир Іванович обробляв матеріал, який давав змогу відкрити завісу над давно минулими епохами міоцену, пліоцену, плейстоцену і голоцену, відтворити їх палеогеографічні умови на теренах

України і Молдови. Цікаво, що найбагатші поховання фауни хребетних вчений знайшов в околицях с. Тудорова (Південна Бессарабія), с. Гребінники (Молдова), с. Еметовка поблизу Одеси. На жаль, В.І. Крокос встиг опрацювати лише невелику частину того, що зібрав. Решта палеонтологічних матеріалів перейшла до фондів музею Інституту зоології АН України.

На геолого-географічному факультеті Київського державного університету він читав низку геологічних предметів. У цей період В.І. Крокос написав і видав українською мовою перший підручник – *"Курс палеозоології"* (Т. 1. *Безхребетні*; Т. 2. *Хребетні*) та ряд посібників з геології, землезнавства й астрономії. Багато хто із студентів Володимира Івановича стали кандидатами і докторами наук, доцентами, професорами і академіками, лауреатами і заслуженими діячами науки. Серед них – В.Г. Бондарчук, Н.М. Баранова, В.М. Ващенко, М.Г. Дядченко, К.А. Жуковський, Г.В. Закревська, П.К. Заморій, О.К. Каптаренко-Черноусова, І.Л. Личак, К.І. Маков, Г.А. Макухіна, Г.І. Молявко, О.Д. Сергєєв, І.Д. Царовський, М.В. Чирвинська, П.Л. Шульга, І.М. Ямниченко та ін.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що за час науково-педагогічної діяльності в Одесі та Києві В.І. Крокос проявив себе як талановитий вчений і викладач, спектр наукових інтересів якого був дуже широким, а праця в галузі освіти відзначалась самовіддачею та наполегливістю. Видатний вчений старанно пройшов усі ланки поступового зростання науковця від лаборанта, молодшого та старшого асистента до посади викладача, доцента, професора, завідувача кафедри і декана геолого-географічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Незважаючи на напружену науково-педагогічну діяльність, проф. Крокос В.І. знаходив час для популяризації геологічних знань серед широкого кола учнівської молоді, червоногвардійців, робітників і селян. Він автор науково-популярних брошур *"Что дали раскопки на Украине"*, *"Геологическое строение Одесского района"*, *"Появление жизни на Земле"*, *"Волшебное зеркало науки"*, *"Земля, небо, погода"*, *"Як плазуни завоювали море"*, *"Земля, її походження і найдавніша історія"* та багатьох інших.

Взагалі внесок вченого у розвиток геологічної науки України і світу вражає. Все яскраве життя В.І. Крокоса минуло у напруженій науковій і педагогічній роботі. Історично-науковий аналіз науково-педагогічної діяльності та творчої спадщини Володимира Івановича на ниві ґрунтознавства в Україні свідчить про те, що на її величність НАУКУ ГЕОЛОГІЮ він працював і в науковому кабінеті, і в полі. Це був вчений міжнародного рівня. Він опублікував більше 100 наукових праць, зокрема, понад 50 щодо характеристики четвертинних покладів і ґрунтів півдня України та 10 – палеонтологічного напрямку. За результатами багаторічних польових спостережень В.І. Крокосом було складено 3-верстові карти ґрунтів Ізюмського і Куп'янського повітів Харківщини та Тираспольського повіту Одеської губернії; перейнято та впроваджено методику проф. Набоких О.І. щодо закладання шурфів і свердловин та вперше запропоновано її використання в геологічних та гідрологічних дослідженнях; проведено широкомасштабні дослідження ґрунтів на материнських породах півдня України – Харківської, Подільської, Одеської, Миколаївської, Катеринославської, Херсонської губерній; підготовлено та видано твір найвищого наукового доробку – монографію *"Матеріали до характеристики четвертинних покладів східної та південної України"* (1927 р.).

Восени 1936 р. за наклепницьким доносом у ворожій діяльності В.І. Крокоса викликали до НКВС м. Києва. Після цього він, незважаючи на пізню осінь, на початку листопада виїхав у незаплановану польову експедицію в Одесу, де наклав на себе руки в кінці листопада. Висновок експертизи, складений через майже півтора місяця, визначив смерть як "раптову", не повідомляючи про виявлення під час огляду квартири флакона, що зберіг запах ефіру. Володимира Івановича Крокоса поховано на Старобайковому цвинтарі у Києві, його могила розташована по головній алеї праворуч, близько від могили митрополита Іосафа. Надгробок – плита з чорного каменю з написом: *"Владимир Иванович Крокос, профессор Киевского университета и АН УССР, доктор геологических наук. 26. 06. 1889–1936. 28. 11. Твоей образ светлый через жизнь мы в сердцах пропели"*.

Надійшла до редколегії 03.06.19

N. Shatalov, Dr. Sci. (Geol.), Leading Researcher

E-mail: shatalov@casre.kiev.ua

State Establishment "Scientific Center for Aerospace Earth Research of the Institute of Geological Sciences of the National Academy of Sciences of Ukraine", 55-B, O. Gonchara Str., Kyiv, 03054, Ukraine

SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL ACTIVITY OF PROFESSOR V.I. KROKOS, THE FIRST DEAN OF THE GEOLOGICAL AND GEOGRAPHIC FACULTY OF TARAS SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY OF KYIV. THE 130-TH ANNIVERSARY OF THE BIRTHDAY

The article is devoted to the research of scientific and pedagogical activity of Vladimir Ivanovich Krokos (1889–1936), an outstanding Ukrainian geologist, geomorphologist, soil scientist, paleontologist, zoologist, stratigraphist, geologist, first dean of the geological-geographical faculty of Taras Shevchenko Kyiv National University. It also displays the main stages of the life and scientific and pedagogical work of the scientist in Odessa and Kyiv.

Keywords: V. Krokos, first dean, geologist, geomorphologist, soil scientist, paleontologist, zoologist, stratigraphist.

Н. Шаталов, д-р геол. наук, вед. науч. сотруд.

E-mail: shatalov@casre.kiev.ua

Государственное предприятие "Научный центр аэрокосмических исследований Земли Института геологических наук Национальной академии наук Украины", ул. О. Гончара, 55-Б, Киев, 03054, Украина

НАУЧНО-ПЕДАГОГИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ПЕРВОГО ДЕКАНА ГЕОЛОГО-ГЕОГРАФИЧЕСКОГО ФАКУЛЬТЕТА КИЕВСКОГО НАЦИОНАЛЬНОГО УНИВЕРСИТЕТА ИМЕНИ ТАРАСА ШЕВЧЕНКО ПРОФЕССОРА В.И. КРОКОСА. К 130-ЛЕТИЮ СО ДНЯ РОЖДЕНИЯ

Посвящено научно-педагогической деятельности выдающегося украинского геолога, геоморфолога, почвовед, палеонтолог, зоолога, стратиграфа, гидрогеолога, первого декана геолого-географического факультета Киевского национального университета имени Тараса Шевченко Владимира Ивановича Крокоса (1889–1936). Отображены основные этапы жизни и научно-педагогической работы ученого в Одессе и Киеве.

Ключевые слова: В.И. Крокос, первый декан, геолог, геоморфолог, почвовед, палеонтолог, зоолог, стратиграф.